

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 6 czerwca 2023 r.

Pozycja 213

POSTANOWIENIE

z dnia 8 grudnia 2022 r.

Sygn. akt Ts 284/21

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Zbigniew Jędrzejewski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej E.K. w sprawie zgodności:

- 1) § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1714, ze zm.) w zakresie, w jakim „różnicuje sytuację majątkową (wynagrodzenie) pełnomocnika w razie jego wyznaczenia przez Sąd z urzędu oraz w razie występowania jako podmiot reprezentujący stronę z wyboru”, z art. 64 ust. 2 w związku z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) § 4 ust. 2 rozporządzenia wskazanego w punkcie pierwszym w zakresie, w jakim „przy ustaleniu opłaty w wysokości wyższej, niż określona w § 4 ust. 1 ww. rozporządzenia nie uwzględnia zmiany wartości siły nabywczej pieniądza jako elementu określającego adekwatność nakładu pracy adwokata, a także w zakresie, w jakim przy ustaleniu opłaty w wysokości wyższej, niż w § 4 ust. 1 ww. rozporządzenia określa kwotę podwyższenia na 150% dla pełnomocnika w razie jego wyznaczenia przez Sąd z urzędu, podczas gdy pełnomocnik reprezentujący stronę z wyboru może otrzymać podwyższenie wynagrodzenia podstawowego w wysokości 600% przy zastosowaniu tych samych kryteriów”, z art. 64 ust. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 30 listopada 2021 r. (data nadania) adwokat E.K. (dalej: skarżąca), działająca w imieniu własnym, wystąpiła z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z 5 lipca 2021 r. (sygn. akt [...]), na skutek apelacji wniesionej przez oskarżonego od wyroku Sądu Rejonowego w O. z 15 lutego 2021 r. (sygn. akt [...]), utrzymano w mocy zaskarżony wyrok, a orzekając o kosztach m.in.

zwolniono oskarżonego od zwrotu należnych Skarbowi Państwa kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze oraz zasądzono na rzecz skarżącej kwotę 516,60 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu z urzędu w postępowaniu przed sądem drugiej instancji (w postępowaniu przed sądem karnym pierwszej instancji oskarżeni nie byli reprezentowani przez pełnomocnika). Skarżąca, działając w imieniu własnym, wniosła zażalenie na rozstrzygnięcie zawarte w tym wyroku w przedmiocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Postanowieniem Sądu Okręgowego w K. z 31 sierpnia 2021 r. (sygn. akt [...]; dalej: postanowienie Sądu Okręgowego) zaskarżone rozstrzygnięcie utrzymano w mocy. W uzasadnieniu wyjaśniono, że skarżąca została ustanowiona dla jednego z oskarżonych obrońcą z urzędu na podstawie zarządzenia sędziego Sądu Rejonowego w O. z 25 maja 2021 r. (sygn. akt [...]). Następnie udzieliła oskarżonemu pomocy prawnej i uczestniczyła w jednym terminie rozprawy. Zgodnie z § 17 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1714, ze zm.; dalej: rozporządzenie): „Opłaty za obronę wynoszą: przed sądem okręgowym jako drugą instancją lub przed wojskowym sądem okręgowym jako drugą instancją – 420 zł”. Dlatego zdaniem sądu tak ustalona kwota, podwyższona o wartość podatku od towarów i usług (tj. 516,60 zł brutto) obliczona została poprawnie. Postanowienie Sądu Okręgowego wskazano we wniesionej skardze jako ostateczne rozstrzygnięcie, o którym mowa w art. 77 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393).

2. Pismem z 5 kwietnia 2022 r. (data nadania) skarżąca odpowiedziała na zarządzenie sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 22 marca 2022 r. (doręczone 29 marca 2022 r.), wzywające do usunięcia braku formalnego skargi konstytucyjnej.

3. Kwestionowanemu w skardze przepisowi § 4 ust. 1 rozporządzenia w zakresie, w jakim „różnicuje sytuację majątkową (wynagrodzenie) pełnomocnika w razie jego wyznaczenia przez sąd z urzędu oraz w razie występowania jako podmiot reprezentujący stronę z wyboru”, skarżąca zarzuciła, iż stanowiąc podstawę postanowienia Sądu Okręgowego, doprowadził do naruszenia zasady „równej ochrony jego praw majątkowych”, do którego doszło „na poziomie rozporządzenia wydanego bez stosownego upoważnienia ze strony ustawodawcy” (art. 64 ust. 2 w związku z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji). Natomiast kwestionowanemu w skardze przepisowi § 4 ust. 2 rozporządzenia w zakresie, w jakim „przy ustaleniu opłaty w wysokości wyższej, niż określona w § 4 ust. 1 ww. rozporządzenia nie uwzględnia zmiany wartości siły nabywczej pieniądza jako elementu określającego adekwatność nakładu pracy adwokata, a także w zakresie, w jakim przy ustaleniu opłaty w wysokości wyższej, niż w § 4 ust. 1 ww. rozporządzenia określa kwotę podwyższenia na 150% dla pełnomocnika w razie jego wyznaczenia przez sąd z urzędu, podczas gdy pełnomocnik reprezentujący stronę z wyboru może otrzymać podwyższenie wynagrodzenia podstawowego w wysokości 600% przy zastosowaniu tych samych kryteriów”, skarżąca zarzuciła, iż stanowiąc podstawę postanowienia Sądu Okręgowego, doprowadził do naruszenia zasady równej ochrony jej praw majątkowych (art. 64 ust. 2 Konstytucji).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Na podstawie art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym.

Zgodnie z art. 61 ust. 4 u.o.t.p.TK Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu, jeżeli skarga nie spełnia wymogów określonych w ustawie i usunięcie jej braków nie jest możliwe, gdy braki te nie zostały usunięte w terminie albo gdy skarga jest oczywiście bezzasadna.

2. Jak stanowi art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK, skarga konstytucyjna powinna zawierać wskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego i w jaki sposób – jego zdaniem – zostały naruszone. Skarga konstytucyjna jako środek prawny inicjujący postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym ma bowiem charakter abstrakcyjno-konkretny, gdyż jej wniesienie wymaga wykazania naruszenia prawa podmiotowego i ostatecznego orzeczenia jako środka naruszenia (elementy kontroli konkretnej) oraz niekonstytucyjności podstawy prawnej orzeczenia (element kontroli abstrakcyjnej), a także istnienia związku pomiędzy naruszeniem prawa podmiotowego a pozostałymi przesłankami (zob. wyroki pełnego składu TK z: 17 lipca 2013 r., sygn. SK 9/10, OTK ZU nr 6/A/2013, poz. 79; 25 września 2019 r., sygn. SK 31/16, OTK ZU A/2019, poz. 53 oraz postanowienie pełnego składu TK z 11 czerwca 2008 r., sygn. SK 48/07, OTK ZU nr 5/A/2008, poz. 93). Jeśli związek ten nie wynika z treści badanej skargi oraz wydanego w sprawie ostatecznego orzeczenia, skarga nie spełnia wymogu określonego w art. 53 ust.1 pkt 2 u.o.t.p.TK (zob. postanowienia TK z: 22 maja 2018 r., sygn. Ts 27/17, OTK ZU B/2018, poz. 119; 14 listopada 2019 r., sygn. Ts 13/19, OTK ZU B/2020, poz. 63). W przeciwnym razie żądanie kontroli w trybie skargi konstytucyjnej byłoby oderwane od rozstrzygnięcia kształtującego prawa lub obowiązki skarżącego jako konkretnego, zindywidualizowanego podmiotu (zob. wyrok z 3 czerwca 2020 r., sygn. SK 36/19, OTK ZU A/2020, poz. 23).

Skarżąca zakwestionowała konstytucyjność § 4 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1714, ze zm.; dalej: rozporządzenie).

2.1. Pierwszy zakwestionowany przepis (§ 4 ust. 1 rozporządzenia) stanowi jedynie ogólną regułę ustalania opłat w sposób określony w innych przepisach tego rozporządzenia, w wysokości nie wyższej niż przedmiot wartości sporu. Sprawa, w związku z którą wniesiono skargę konstytucyjną, prowadzona była w trybie przepisów prawa postępowania karnego i nie obejmowała wartości przedmiotu sporu. W skardze konstytucyjnej skarżąca nie przedstawiła również bezpośredniego związku zachodzącego między treścią wskazanego wzorca kontroli a zawartym w tym przepisie odesłaniem do rozdziałów 2-4 tego rozporządzenia w zakresie katalogu stawek za poszczególne rodzaje czynności pełnomocnika ustanowionego z urzędu w sprawach cywilnych, ze stosunku pracy i ubezpieczeń społecznych (rozdział 2), karnych i o wykroczenia (rozdział 3) lub w innych sprawach (rozdział 4). Tymczasem kwestionowana norma prawna może zostać poddana kontroli w trybie skargi konstytucyjnej jedynie wówczas, gdy determinuje treść orzeczenia przyjętego za podstawę skargi w tym jego aspekcie, w którym skarżący upatruje naruszenia przysługujących mu praw lub wolności o charakterze konstytucyjnym (zob. postanowienie pełnego składu TK z 6 lipca 2005 r., sygn. SK 27/04, OTK ZU nr 7/A/2005, poz. 84). Naruszenie wolności i praw, o których mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji, powinno mieć bowiem charakter osobisty oraz bezpośredni (zob. postanowienie pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35). Z tego względu wniesiona skarga konstytucyjna w części, w jakiej kwestionuje konstytucyjność § 4 ust. 1 rozporządzenia, nie spełnia wymogu formalnego wynikającego z art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK.

2.2. Drugi zakwestionowany przepis (§ 4 ust. 2 rozporządzenia) dotyczy natomiast możliwości ustalenia, po uwzględnieniu okoliczności wskazanych w tym przepisie, opłaty w wysokości wyższej niż wynikająca ze stawek zasadniczych, określonych w rozdziałach 2-4 rozporządzenia, jednak nie wyższych niż 150% ich wartości. Zdaniem skarżącej przepis ten nie uwzględnia zmiany wartości siły nabywczej pieniądza jako elementu określającego adekwatność nakładu pracy adwokata oraz limituje wysokość opłaty należnej adwokatowi ustanowionemu z urzędu do wysokości 150% opłaty zasadniczej, podczas gdy przepisy dotyczące ustalania górnej granicy wysokości opłaty należnej adwokatowi ustanowionemu z wyboru, przewidują w tożsamych rodzajowo sprawach, stawkę nie wyższą niż 600%. Jednak skarżąca nie wskazała argumentów potwierdzających zasadność ustalenia na jej rzecz opłaty w wysokości wyższej niż 150% podstawowej wartości. Przeciwnie, w uzasadnieniu ostatecznego rozstrzygnięcia wydanego w sprawie wyjaśniono, że skarżąca nie wykazała, jakich czynności adwokackich podjęła się w toku pełnionych obowiązków obrońcy z urzędu, które uzasadniałyby podniesienie zasądzonego wynagrodzenia. Dlatego mając na względzie ocenę faktyczną i prawną całokształtu okoliczności sprawy, orzekające w sprawie sądy nie znalazły podstaw do jakiegokolwiek podwyższenia opłaty na rzecz skarżącej. Z treści wydanych w sprawie orzeczeń nie wynika bowiem, by zdaniem orzekających w sprawie sądów, nakład pracy skarżącej jako adwokata zwłaszcza w zakresie, o którym mowa w § 4 ust. 2 rozporządzenia, przemawiał za podwyższeniem opłaty na jej rzecz. Tym bardziej w treści wydanych w sprawie orzeczeń, nie znajduje podstaw zarzut skarżącej, iż zasadnicza wysokość opłat nie może zostać ustalona w stopniu wyższym niż 150% do wysokości 600% jej zasadniczej wartości, ponieważ orzeczenia wydane w sprawie nie opierały się na takich ocenach. Z tego względu wniesiona skarga konstytucyjna w części, w jakiej kwestionuje konstytucyjność § 4 ust. 2 rozporządzenia, nie spełnia wymogu formalnego wynikającego z art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK.

3. W tym stanie rzeczy badana skarga konstytucyjna nie spełnia wymogu określonego w art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK, co zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK stanowi podstawę odmowy nadania jej dalszego biegu.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącej przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.